

ดุริยางค์วิทยา

ที่ปรึกษาในศิลปะการรัก

พิทักษ์ คชวงศ์ *

เป็น ที่ยอมรับกันแล้วว่า ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างนาน และเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะได้รับอิทธิพลจากภูมิปัญญาและนิยามทางการเมือง การศึกษา การศาสนา การศิลปะ การสถาปัตยกรรม การเกษตร การค้า การเดินทาง และการเมือง ที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องมาหลายร้อยปี ทำให้ประเทศไทยมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีเอก彩 ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวในประวัติศาสตร์ ศิลปะ สถาปัตยกรรม สถาบันการศึกษา ศาสนา อาหาร ดนตรี หรือภูมิปัญญาทางการแพทย์ ฯลฯ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้และแรงบันดาลใจให้กับคนทั่วโลก

*อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา
นักเขียนด้านวัฒนธรรมการคิดปรัชญา ที่เรียนรู้และศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ สถาปัตยกรรม ศาสนา อาหาร ดนตรี ฯลฯ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้และแรงบันดาลใจให้กับคนทั่วโลก

ด้วยเหตุนี้จึงพบหลักฐานที่เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมการดนตรีรวมถึงศิลปะการแสดง การละเล่นของไทยอย่างหลากหลายทั้งในด้านรูปแบบวิธีการหน้าที่ บทบาท ความสำคัญของดนตรีและสาระที่เกี่ยวเนื่องกับดนตรีจำนวนมากภายในภูมิภาคอยู่ในเอกสารโบราณต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสารที่พบอยู่ใน Jarvis ซึ่งเป็นรูปอย่างที่ปรากฏเป็นร่องลึกลงไปในเนื้อวัตถุต่าง ๆ ด้วยกรรมวิธี Jarvis อาทิ Jarvis บนแผ่นดิน สารที่พบอยู่ในหนังสือสมุดไทย เป็นรูปอักษรซึ่งเขียนบนกระดาษที่เป็นเล่ม หรือเป็นแผ่นบนวัตถุอื่น ๆ โดยเขียนหรือชุบลายลักษณ์อักษรไว้อย่างน่าศึกษาวิเคราะห์ รวมทั้งยังพบสารทางดนตรีอยู่ในหนังสือในланโบราณ อันเป็นใบลานที่

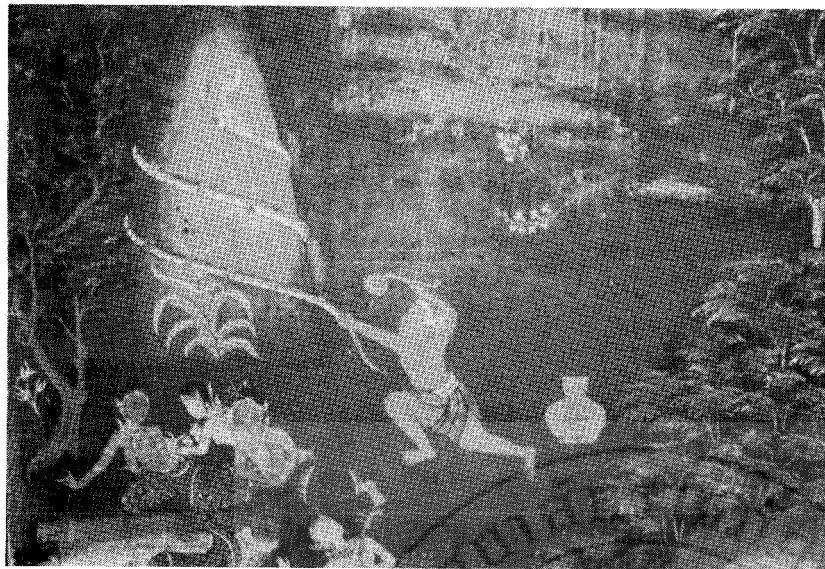
จดจารลายลักษณ์อักษรไว้ได้อย่างวิจิตรบรรจงยิ่ง เอกสารโบราณทั้งสามอย่างดังกล่าว ล้วนมีความสำคัญยังประโยชน์ สารัตถะของความรู้ต่อวัฒนธรรม การดนตรีที่มหามาตรสุดประมาณได้

ประการสำคัญ ศิลปาริค อันเป็นเอกสารโบราณที่ทรงคุณค่า มีความสำคัญยิ่งต่อวัฒนธรรม การดนตรีของไทย เป็นเอกสารโบราณที่เชื่อได้ว่าเป็นหลักฐานข้อมูลที่บันทึก Jarvis รายงานโดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือหลังเหตุการณ์นั้น ๆ ไม่นานนัก จึงถือได้ว่าเป็นเอกสารหลักฐานชั้นต้นที่เชื่อถือได้และมีความคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงน้อยที่สุด หรืออาจจะไม่มีความคลาดเคลื่อนเลยก็เป็นได้ จะนั้นข้อความในศิลปาริคจึงมีความสำคัญ และจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิง ศึกษา

วิจัย ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีหรือดุริยางค์วิทยาตามหัวข้อที่ความช่างดันได้เป็นอย่างดีที่สุด ทั้งนี้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมการดนตรีต้นต่าง ๆ จะถูกต้องสมบูรณ์ได้ผู้เขียนคิดว่า ต้องอาศัยจากการศึกษาศิลปาริคทั้งหมดที่มีอยู่มาประกอบด้วยอย่างแน่นอน

การศึกษาด้านคว้าองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี นอกจากจะได้อาศัยสมุดเอกสาร พระราชพงศาวดาร และตำนานต่าง ๆ แล้ว ถ้าจะศึกษาให้ลึกซึ้งกว้างขวางและสืบเสาะค้นคว้าให้ถ่องแท้ลึกเข้าไปในเดียวนห่างไกล ก็จำต้องอาศัยความรู้ที่ได้จากการตรวจค้นพิจารณาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โบราณสถานตามที่มีอยู่และค้นพบในท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศไทย เป็นหลักฐานด้วย และสิ่งที่ถือ

เป็นหลักฐานสำคัญซึ่งจะเป็นเครื่องตัดสินชี้ขาดได้เป็นอย่างดีของผู้สนใจศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์และโบราณคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวทางด้านคนตระกูลคือบรรดาเจ้ารักษ์ทั้งหลายนั่นเอง ซึ่งบรรพชนได้เจ้ารักษ์ไว้ตามวัตถุสถานไม่ว่าจะเป็นแผ่นอิฐแผ่นศิลา แผ่นโลหะ แผ่นเงินแผ่นทองรวมไปถึงเอกสารโบราณต่างๆ เป็นต้น

เนื่องจากเจ้ารักษ์ในประเทศไทยเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาสาระสรรษวิชาการอันสำคัญ เป็นหลักฐานทางเอกสารในรูปแบบลักษณ์อักษร ซึ่งบ่งบอกถึงเรื่องราวของบรรพชนเป็นกระจายเงาที่สะท้อนให้เห็นอย่างธรรมดายิ่ง ที่เกิดขึ้นในอดีตนับร้อยนับพันปีมาแล้ว วิชาการด้านเจ้ารักษ์มิใช่จะเป็นเพียงเอกสารโบราณที่มีอายุเก่าแก่เท่านั้นยังเป็นหลักฐานที่สามารถนำไปใช้ประกอบในวิชาการด้านต่างๆ ของไทยในยุคสมัยต่างๆ ดังที่ผู้เขียนกล่าวไว้แล้วข้างต้น จึงนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สูงส่งควรค่าแก่อนุรักษ์และเผยแพร่ให้

กว้างขวางยิ่งขึ้น หลักฐานที่ปรากฏอันเป็นรูปลักษณ์อักษรและภาษาในเอกสารโบราณประเภทเจ้ารักษ์นี้จะเป็นตัวบ่งบอกถึงความเคลื่อนไหวของอารยธรรมวัฒนธรรมและค่านิยมแห่งสังคมในกลุ่มชน บรรพกาล แต่ละบุคคลมีทุกภูมิภาคของประเทศไทย ประการสำคัญจะเป็นหลักฐานวิชาการด้านคนตระกูลหรือ ดุริยางค์วิทยาอันเกี่ยวกับคนตระกูลกลุ่มนี้ ซึ่งความเป็นอยู่ในอดีตนั้น และวัฒนธรรมร่วมกันหรือต่างกันเป็นต้น ขณะเดียวกันคนตระกูลไทยก็ยังคงสืบทอดความเชื่อที่ต่อสั่งคามไทยในฐานะของศิลปะชั้นสูงพร้อมกันนี้ได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการศึกษาด้านมรดกวัฒนธรรมการคนตระกูลชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เขียนเชื่อมั่นว่าการดักทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานอารยธรรมความเจริญของชนในชาติอันจะบ่งบอกให้รู้ว่าประเทศไทยเรามีประวัติศาสตร์ความเป็นมาทางคนตระกูลนานา民族 หลักฐานในศิลปะที่มีความนับเป็นนับเป็นมูลค่าต่อวงวิชาการทางวัฒนธรรมคนตระกูลสำคัญยิ่ง

สมบูรณ์ครบถ้วนถูกต้องแม่นยำยิ่ง เพราะการที่ท่านผู้รู้ นักประชัญราชบัณฑิตในอดีตจะทำ การเจริญข้อความต่างๆ ลงในศิลปารักษ์ได้นั้นเชื่อมั่นว่าข้อความเหล่านั้น จะต้องได้รับการตรวจสอบผ่านการกลั่นกรองเป็นอย่างดีที่สุด โดยไม่มีข้อกพร่องผิดพลาดแต่ประการใดอย่างแน่นอน

บทความนี้ผู้เขียนตั้งหัวข้อว่า “ดุริยางค์วิทยาที่ปรากฏอยู่ในศิลปารักษ์” โดยเป็นการนำความหมายของคำว่า ดุริยางค์ + วิทยา ตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2539:307) ให้ความหมายว่า ดุริยางค์ น. เครื่องดีดสีดีเป่า ส่วนคำว่า วิทยา (2539:767) ให้ความหมาย วิทยา (วิคหะยา) น. ความรู้, ผู้เขียนจึงสรุปให้คำจำกัดความดุริยางค์วิทยาว่า “สาระเรื่องราวความรู้ด้านคนตระกูลประเภททั้งประเภท ดีด สี ตี เป่า รวมทั้งสาระความรู้ เรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับการคนตระกูลร้องบรรเลงประโคมการละเล่น การแสดงต่างๆ โดยมีบริบทของคนตระกูลจุดใหญ่ที่บันทึกเจ้ารักษ์ หรือปรากฏอยู่ในศิลปารักษ์และเอกสารโบราณ” ทั้งนี้ได้อาศัยข้อมูลจากเอกสารตำรา หนังสือ บทความ งานศึกษาวิจัย ของท่านผู้รู้ นักวิชาการต่างๆ แล้วนำมาประมวลเสนอเป็นบทความต่อท่านผู้อ่านที่สำคัญผู้เขียนได้อาศัยจากหนังสือประชุมศิลปารักษ์ทั้งเจ็ดเล่ม และหนังสือเจ้ารักษ์ในประเทศไทยทั้งห้าเล่มของกรมศิลปากร ซึ่งนับเป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าต่อวงวิชาการทางวัฒนธรรมคนตระกูลสำคัญยิ่ง

ผู้เขียนมิได้เป็นผู้รู้ มิได้เป็นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี นักภาษาศาสตร์ นักวิชาการทางประวัติศาสตร์ นักดนตรีวิทยา นักคดิชนวิทยา หรือนักมนุษยวิทยา รวมถึงนักภาษาอุดริยางค์วิทยา แม้แต่น้อย แต่ผู้เขียนเป็นผู้หนึ่งที่สนใจมีโอกาสได้ศึกษา สร้างสรรค์ คลุกคลืออยู่กับวงดนตรีไทยมาเป็นระยะเวลานานนับสิบปี ก่อปรกับมีโอกาสได้ชัมโบราณสถานโบราณวัตถุศิลป์วัตถุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปารักษันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์การดนตรีที่นับว่า มีความสำคัญ มีคุณค่าต่อผู้รักสนในในวัฒนธรรมการดนตรีเป็นอย่างยิ่ง เมื่อได้พิจารณาหรือศึกษาเคราะห์จะพบว่า ศิลปารักษ์ต่างๆที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีอยู่มากมายนั้น จะมีเรื่องราวสาระความรู้ อันเกี่ยวนেื่องกับการดนตรีเป็นศิลปะการแสดง การละเล่นต่างๆ อยู่แนบจะทุกหลัก หรือทุกชั้นก็ว่าได้ ซึ่งมีการกล่าว หรือเจ้ากิริยามากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันออกไป ผู้เขียนได้ตั้งใจเพียร

พยายามศึกษาและตรวจทานอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อมิให้ภาษาและสารัตถะทางดนตรีเกิดการผิดพลาด หรือผิดเพี้ยนไปจากหลักศิลปารักษ์ของจริง โดยใช้เวลาสอบทานนับปี ทั้งนี้อาจล่าวได้อย่างมั่นใจว่า บทความดุริยางค์วิทยาที่ปรากฏอยู่ในศิลปารักษ์ นับเป็นบทความเรื่อง แรกของแผ่นดินไทย และวงวิชาการดนตรีไทย ที่ประมวลสารัตถะทางดุริยางค์ดนตรีวิ่งมากที่สุดก็ว่าได้ เนื่องสิ่งอื่นใดผู้เขียนตระหนักอยู่เสมอว่า เราจะศึกษาสร้างสรรค์ พัฒนาการดนตรีอย่างไร จะต้องไม่ลืมดนตรีในอดีตเสมอ เพราะดนตรีในอดีตคือกระบอกเสียงอย่างประกายให้ดนตรี ปัจจุบันและอนาคต ได้เจิดจรัสก่อสร้างพรพราวอย่างของอาลเ飒mo

ในศิลปารักษ์จะมีการเจ้ากิริยาเป็นรูปแบบอักษรต่างๆ อันได้แก่ รูปปัลลวะ อักษรปัลลวะ อักษรนมอย อักษรขอม อักษรธรรม อักษรไทย บางศิลปารักษ์ยังใช้อักษรที่เก่าแก่มากๆ เช่น อักษรนมอยโบราณ อักษรเขมรโบราณ ภาษาบาลี สันสกฤต อักษรฝั่งขาน อักษร

ไทยนิเทศเป็นต้น โดยใน บทความนี้ผู้เขียนนำเสนอบรร悔 หรือภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งท่านผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญทางภาษาศาสตร์ ภาษาโบราณ ได้แปลจากหลักศิลปารักษ์ ซึ่งเจ้ากิริยาเป็นอักษรภาษาต่างๆ ดังที่ผู้เขียนกล่าวไว้ข้างต้นผู้เขียนคงมิต้องนำเสนอดึงสาระประวัติความเป็นมา ความสำคัญ รูปร่างลักษณะของศิลปารักษ์ รวมไปถึงภาษาโบราณต่างๆ ซึ่งท่านผู้อ่านที่สนใจ หรือรักที่จะศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียด ควรที่จะอ่านหรือศึกษาจากหนังสือประชุมศิลปารักษ์ เจ้ากิริยานในประเทศไทย ของกรมศิลปากร ซึ่งมีตีพิมพ์เผยแพร่ ให้หาอ่านศึกษาซึ่งมีได้อย่างแพร่หลายโดยสะดวก

ผู้เขียนนำเสนอบรร悔 หัวข้อหลักศิลปารักษ์ พร้อมด้วยคำแปลที่เกี่ยวกับสาระความรู้ เรื่องราวด้านดนตรีเพียงอย่างเดียว โดยที่คำแปลจะเป็นภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนได้เรียนเรียงและรวมคำให้เป็นประโยคที่มีความต่อเนื่องกัน เพื่อสะดวกต่อการอ่านทำความเข้าใจได้โดยง่าย และสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ส่วนหมายเลขอ้างอิงด้านของศิลปารักษ์ ผู้เขียนยึดถือจากหนังสือของกรมศิลปากร ทั้งนี้เพื่อสะดวกต่อการให้ท่านผู้อ่านที่สนใจ ที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือโดยตรงได้สะดวกยิ่งขึ้น หวังว่าท่านผู้อ่านคงจะได้พิจารณาร่วมไปพร้อมกับผู้เขียน ว่าดุริยางค์วิทยาจะปรากฏอยู่ในศิลปารักษ์อย่างไร ที่ไหน มีความสำคัญ มีบทบาทหน้าที่ความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมผู้คนในสังคมคนไทยตั้งแต่บรรพกาลตราบจนกระทั่งปัจจุบันมากน้อยเพียงใดดังนี้

ຈາກີກຫລັກທີ 1 (ດ້ານທີ 1) ສີລາ ຈາກີກພ່ອຂຸນຮາມຄໍາແໜ່ງ ຈັງຫວັດ ສູໂຂທ້ຍ ພ.ສ.1835

ມີກາຣກລ່າວຄື່ງກະຕິ່ງ ທີ່ງ
ກະຕິ່ງນີ້ຜູ້ເຂົ້ານີ້ດີວ່ານ່າຈະຈັດໃຫ້ມີ
ບາທາມມີຄວາມສຳຄັງ ອີ່ມີຄວາມ
ສົມພັນຮົກບັດຕີໄດ້ ໂດຍແສດຖາກ
ເຫັນວ່າມີກາຣໃຊ້ກະຕິ່ງແຂວນໄວ້ທີ່
ທ້ານປະຕູມືອງ ເພື່ອໃຫ້ຮາຍງົງທີ່ມີ
ຄວາມເດືອດຮ້ອນ ອີ່ມີປັບປຸງຫາຕ່າງໆ
ມາສັ່ນກະຕິ່ງຮ້ອງທຸກໆກັບເຈົ້າເມືອງ
ຈາກີກນີ້ລ່າວໄວ້ໃນບຽທັດທີ່ 32-35
ດ້ານທີ່ 1 ວ່າ"....ປາກປະຕູມືກະຕິ່ງ
ອັນທຶນແຂວນໄວ້ ຫັ້ນໄຟຟ້າຫນ້າປາກ
ກລາງບ້ານກລາງເຮືອນ ມີດ້ວຍມີຄວາມ
ເຈັບທັນ ຂ້ອງໃຈ ມັກຈັກລ່າວເຖິງ
ເຈົ້າເຖິງ ຂຸນປ່າໄວ້ ໄປລັ້ນກະຕິ່ງອັນ
ທ່ານແຂວນໄວ້ ພ່ອຂຸນຮາມຄໍາແໜ່ງ
ເຈົ້າເມືອງໄດ້...."

ໃນປັຈຸບັນນີ້ວ່າງກາຣດີນຕີ່
ນີ້ມີໃຊ້ເສີຍກະຕິ່ງມາເປັນເສີຍ
ປະກອບທັກການບຽລັງແລກຂັບ
ຮ້ອງອ່າງທຸກໆທາກຫລາຍ ທຳໄຫເກີດ
ອຣຕຣສໃນລືລານ້າເສີຍຂອງດົນຕີ່
ອີກມິດຫົ່ງທີ່ນ່າສັນໃຈ

ຈາກີກຫລັກທີ 1 (ດ້ານທີ່ 2) ສີລາຈາກີກພ່ອຂຸນຮາມຄໍາແໜ່ງ ຈັງຫວັດສູໂຂທ້ຍ ພ.ສ.1835

ບຽທັດທີ່ 17-22 ເປັນກາຣ
ກລ່າວຄື່ງປະເພີ້ນງານນຸ່ງອອກ
ພຣ່າ ແທກາລທອດກົງນ ຈະມີ
ຂບວນແຫ່ງເຮັນເຮັງຈາກໜ້ານ້າເຂົ້າມາ
ໃນເມືອງ ມິດຕີທີ່ໃຊ້ໃນຂບວນແຫ່ງ
ຫລາຍໜິດ ອາທິ ກລອງ ພິນພາຫຍ່ງ
ພ້ອມກັບກາຣຂັບຮ້ອງ ອີ່ເອື່ອນ
ເປັນກຳນົດ ແລກ ເພີ້ນພາຫຍ່ງ
ໄຟເປັນທີ່ສຸກສານ ມີຜູ້ຄົນຮ່ວມ
ຂບວນແຫ່ງມາກາມຍ ທີ່ຈາກີກໄວ້ວ່າ....

"....ເມື່ອຈັກເຂົ້າມາເວີ່ງ ເຮັງ
ກັນແຕ່ອຮັບຢູ່ງີກ ພູ້ນທ້າທ່ວລານ
ດມບັງຄມກລອງ ດ້ວຍເສີຍພາຫຍ່ງ
ເສີຍພິນ ເສີຍເລື່ອນ ເສີຍຂັບ ໄກ
ຈັກມັກເລື່ອນ ເລື່ອນ ໄກຈັກມັກຫວ່າ ອ້າວ
ໄກຈັກມັກເລື່ອນ ເລື່ອນ ເມືອງສູໂຂທ້ຍ
ມີສື່ປາກປະຕູຫລວງ ເທີ່ຍ່ອມຄົນ
ເສີຍດັນ ເຂົ້າມາດູ່ທ່ານເພາເຖິ່ນ
ທ່ານເລັ່ນໄຟ...."

ໃນຈາກີກຫລັກທີ່ 1 (ດ້ານທີ່ 2)
ນີ້ ທ່ານຜູ້ຍັງໄດ້ໃຫ້ຄ້າອືນຍາຍຂອງຄຳ
"ດມບັງຄມກລອງ" ວ່າເປັນກາຣຕີປະ
ໂຄມກລອງ ແລກ ເສີຍ "ເລື່ອນ" ວ່າ
ເສີຍຮ້ອງຫຼືອ່ານເປັນກຳນອງເສະາະ

ຫລັກທີ່ 2 ສີລາຈາກີກວັດສະຫຼຸມ ຈັງຫວັດສູໂຂທ້ຍ

ຄ້າອືນຍາຍດ້ານແຮກບຽທັດທີ່
79 ຄົງດ້ານທີ່ 2 ບຽທັດທີ່ 5 ກລ່າວ
ຄື່ງເຈົ້າສະຫຼຸມທ່າງ ໄດ້ກຮງສຶກໝາ
ສະຫຼຸມສະຫຼຸມທ່າງ ສໍາເຮົາແລ້ວ ຖຮງ
ເບື່ອໜ່າຍໃນພຣວາສວີສັຍ ແລກ
ມີສະຫຼຸມເລື່ອມໃສທຮງພນວັນໃນ
ພຣພູທສະາ ຜູ້ອ່ານຈະເຫັນໄດ້ວ່າ
ໃນສົມຍໂປຣວາກາລເຈົ້ານາຍພຣະຣາຊ
ວາງຈັນສູງຈະທັນສຶກໝາສະຫຼຸມສະຫຼຸມ
ທັງ 18-19 ປະກາຣ ທີ່ນີ້ໃນ

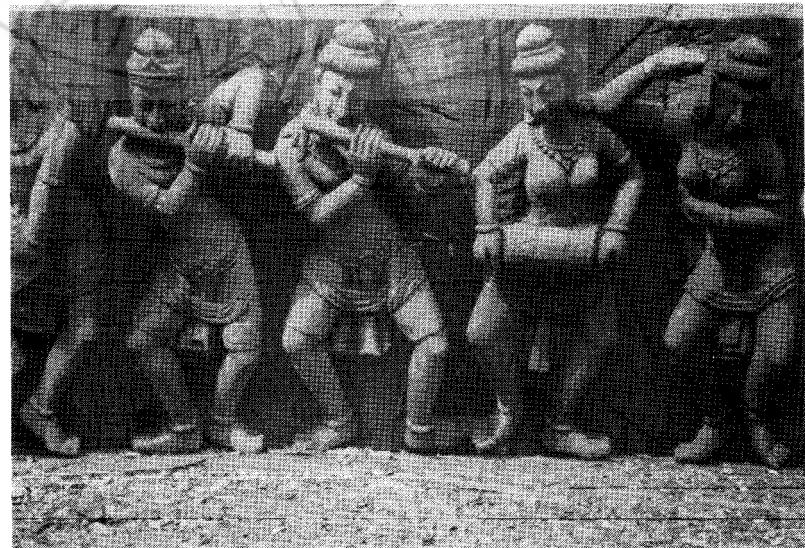
ສະຫຼຸມສະຫຼຸມ ລຳດັບຂັ້ນທີ່ 8 ຈະເປັນ
ວິຫານນັ້ນພູພາສົກ ອີ່ວິຫານຕີ່
ຂັບຮ້ອງ ພົນຮໍາ ນັ້ນເອງ

ຫລັກທີ່ 8 ສີລາຈາກີກ ຖູເຂາສຸມນ ກູງ ຈັງຫວັດສູໂຂທ້ຍ ພ.ສ.1912

ໃນດ້ານທີ່ 2 ບຽທັດທີ່ 10-23
ກລ່າວຄື່ງງານນັດລອງຮອຍພຣພູທສ
ບາທັນເຂາສຸມນກູງ ປະຫານຈຸດ
ຮູບເຖິ່ງປະຕັບທົວຮັງຍ່າງສາຍານ
ພ້ອມກັບມີດິນຕີປະໂຄມ
ປະກອບກາຣຮ້ອງ ຮະບໍາ ຮໍາ ເຕັນ
ໂດຍໃຊ້ເຄື່ອງດົນຕີປິນ ພັກ ກລອງ
ອຍ່າງອີກທີ່ກົດກົມໂຄມ ໂດຍກລ່າວໄວ້
ວ່າ"....ເພາຫຼຸປ່ອມຕະຫຼບທຸກແໜ່ງ
ປຸລູກຮັງປົກາກທັງສອງປຸລາກ
ທຸກທາງຍ່ອມເຮັງຂັນໜ້າກ ຂັ້ນພູ້
ນູ້ຫຼຸມລະບໍາເຕັນເລັ່ນທຸກຈັນ....
ດ້ວຍເສີຍສາກຸກນູ້ຫຼຸມ ອີ່ດຸ້ຍ່າ
ພາຫຍ່ງ ພິນ ພັກ ກລອງ ເສີຍດັ່ງສີ
ພອດັ່ງດິນຈັກຫລ່ມອັນໄໜ້ຮັ້..."

ຫລັກທີ່ 14 ສີລາຈາກີກ ວັດເບົມາ ຈັງຫວັດສູໂຂທ້ຍ ພ.ສ.2079

ໃນບຽທັດທີ່ 30-33 ກລ່າວ
ຄື່ງຮາຍງົງຫຼືກນັ້ນເຊື່ອຫຍາດ
ສະຫຼຸມສະຫຼຸມໃນວິຫານພຣພູທສະານາກ

ถึงกับสร้างเครื่องดูดควายเป็นพระพุทธบูชา ซึ่งมีหัวข้อง กลองพร้อมไม้ตีทำด้วยไม้สัก และกังสานอย่างดี โดยกล่าวไว้ว่า "...สำแดงแสนบุญชามหาเวสสันดร สารสำรับหนึ่ง นาทหนึ่ง เพดานธรรมมาสสองต่ำสิ่งไม่ประดับ ตามตุ่มทองเหลืองรอบ แต่นี้สำแดงหยาดสร้างไว้บูชาพระเป็นเจ้า ข้องดวงหนึ่ง ดำเนินศอกหนึ่ง ค่าสองต่ำสิ่ง กลองลูกหนึ่ง ไม้สักต่ำสิ่งหนึ่ง กังสานลูกหนึ่ง หนังสองชั้น ค่าหกสิ่ง..."

หลักที่ 15 ศิลารักษ์วัดพระสेत็จ จังหวัดสุโขทัย

ในบรรทัดที่ 8 - 13 ด้านที่ 3 กล่าวถึงราชภารือคำกองและศรีบัวทอง ศรีทราในพระพุทธศาสนามาก ได้สร้างข้องถ่ายไว้เป็นสมบัติของพระพุทธศาสนาสืบไป ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า

".....วันพุธ เดือน 6 ขึ้น 6 ค่ำ ขานนักชัตตรสัมฤทธิศักดิ จึง นายพันเทพรักษาสำแดงคำกอง และสำแดงศรีบัวทองผู้ลูก มีใจศรีทรา กัลปนา อีแก้วข้า แลข้อง วงหนึ่งเป็นเงิน 7 บาท ไว้กับอาราม คนใส่ไว้ให้รักษาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คริครัตน์แล เอารีแก้วนี้ไป ค้ายาหาย ชายไชรีให้มัน...."

หลักที่ 21 ศิลารักษ์ศาลาเจ้าเมืองลบบุรี

"....บรรดาเทพเจ้าในเมือง ละเวชชีมีนางระบำบันนักร้องเพลง ข้อเจ้ากัลปนาแห่งพระบ่า 1 คน นักร้อง 1 คน นักดีด 1 คน นักสี 1 คน ทำการรับใช้ของพระกัมรเดง อัญศรีบรมราสุเทพ ทุกวัน...."

หลักที่ 34 Jarvisແຜ່ນກອງແດງອ່າທອງ

กล่าวว่า "พระเจ้าศรีธรรม พระเจ้าศรีอีศานวรรษ ผู้ทรงพระเกียรติอันแฟ่ไปหัว ได้รับสิงหาสนะมาโดยลำดับพระองค์ได้ส่งสวาก้อนประดับด้วยรัตนะเป็นต้น พร้อมด้วยฟ้อนรำและดนตรีเป็นอาทิ เป็นทักษิณถาวรแต่พระศรีมติ อmurata เกศควรและภายหลัง ท้าวเรือได้ถ่ายของควรแก่การอุปกรณ์อันประเสริฐ และหมู่คุณมีความสามารถในฟ้อนรำ และขับร้องเป็นต้น แต่พระศรีลึงค์ ซึ่งแทนองค์ศรีราเรศวร"

หลักที่ 62 ศิลารักษ์วัดพระยืน จังหวัดลำพูน พ.ศ. 1913

สำหรับศิลารักษ์วัดพระยืน หลักนี้ นับเป็นหลักฐานขึ้นสำคัญยิ่งที่บรรดาท่านผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการ และผู้สนใจ ในแวดวงดนตรีไทยได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้า และกล่าวถึงหรืออ้างอิงกันมาก ในบรรทัดที่ 21 - 27 กล่าวถึง กษัตริย์แห่งล้านนาคือพระเจ้ากือนา เสด็จพระราชดำเนินมาอัญเชิญพระมหาสุมนนท์ซึ่งมาจากกรุงสุโขทัย เพื่อนำพระบรมสารีริกธาตุและพระพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ มาประดิษฐานยังล้านนาที่เมืองหริภุญชัยในขบวนแห่รับพระภูรเบและพระสารีริกธาตุ มีการนำเครื่องดนตรีมาภยหลายชนิดมาบรรเลงประโภค ได้แก่ พิณ ข้อง กลอง ปี่ สรียน (ปี่ไน) พิสเนญ (ผู้เชี่ยนสันนิษฐานว่าจะเป็นปี่เสงหหรือเขนงที่ทำด้วยเขาวัวหรือเขาควาย) ทะเทียด (หรือสะเทียด เป็นกลองสองหน้าใช้ตีด้วยไม้ข้าง

หนึ่ง มือข้างหนึ่ง) กากหล (แต่งอน) สังข์ กังสดาล (หรือรำขังวงเดือน) และมรทรงค์ (ตะโพน) ซึ่งกล่าวไว้ว่า

"...วันศุกร์ วันท่ามเป็นเจ้า จักเดิง วันนันตนท่านพญาธรรมราช บริพารด้วยผู้ง่ายโยธาณหาชนผล ลูกเจ้าลูกชุมนติรั้งหลาย ยกันให้อีกกระทงข้าวตอกดอกไม่ได้เทียน ตีพาทย์ ดังพิน ข้อง กลอง ปี่ สรียน พิสเนญชัย ทะเทียด กากหล แต่สังข์มาน กังสดาล มรทรงค์คงเดือน เสียงเลิศ เสียงก้อง อีกทั้งคนร้องให้อีกด้วยห้านทั่วทั้งนครหริภุญชัยแล จึงไปรับพระมหาເຄຣเป็นเจ้าอัญเชิญเข้ามา..."

หลักที่ 69 ศิลารักษ์วัดปราสาท จังหวัดเชียงราย

ในบรรทัดที่ 3 - 7 ด้านที่ 1 กล่าวว่า

"...โภชาภิญชман ภูมภาค มโนสิต ยักษรักษ์สบิสาจกุณกัณฑ์ คันธรรพมนุชชย์ภุชชงค์ พระสงฆ์ สุราสุนทร์พระมหาภิพรม จุ่งฟัง นิยายทั้งหลายสายสมรสสวัสดี..."

คำว่า "คันธรรพ" ผู้เขียนคิดว่า น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับ ตนตีด้วยเพระคันธรรพตาม ตำนานคติความเชื่อจะเป็นผู้ช่วยในการขับร้องและเล่นเครื่องดนตรีต่าง ๆ เป็นพนักงานขับร้องและทำดนตรีบรรเลงถวายพระเป็นเจ้าและยินนิกร ตามความเชื่อหรือคตินิยมของนักดนตรีไทย ตลอดจนผู้คนทั่วไป

หลักที่ 93 ศิลารักษ์อสកาราม

ในบรรทัดที่ 19 - 24 ด้านที่ 1 กล่าวว่า

"...ข้าวี่สิบห้าเกวียนทุกกรุ่งปี ห่านซื้อสวนทั้งหลายห้าล้าน เป็น

สุปพยัญชนาการโดย
ประมาณแล้วนแล้วห้าสิบ
นาตร พาทายถัวสำรับ^๑
กับแต่รั้งขึ้นทั้งกริยา บูชา^๒
ทั้งหลายแล้วท่านจึงแต่ง
พระทาน สป ภริยาฉลอง
ทั้งหลาย..."

ด้านที่ 2 กล่าวว่า

"...และข้าพเจ้า
ขอบอกเนื่องความข้อหนึ่ง
กับบันฑิตซื่อฐานวงศ์^๓
และบันฑิตซื่อศรีวงศ์ใน
อารามนี้ และพระนางทรง
แต่งตั้งบันฑิตผู้หนึ่งซึ่ง
สังฆาร (มีเสียงไฟเราะเหมือน
เสียงสังข) ให้เป็นผู้สาวพระบาลี
และพระนางได้ประทานคณรักษา^๔
อารามรวมทั้งหมดประมาณ 50
ครัวเรือน มีบูรุษซื่อศรีจันทร์เป็น^๕
หัวหน้า (เพื่อปฏิบัติบำรุงพระ
อารามนั้น) พร้อมกับให้พนักงาน
ชาวประโภม ประโภมดันตรีมีองค์ 5
มีเครื่องเคาะจังหวะ (เช่น ฆ้อง ฯลฯ)
เป็นต้น และสังข ปี กล่องใหญ่
กังสดาลใหญ่"

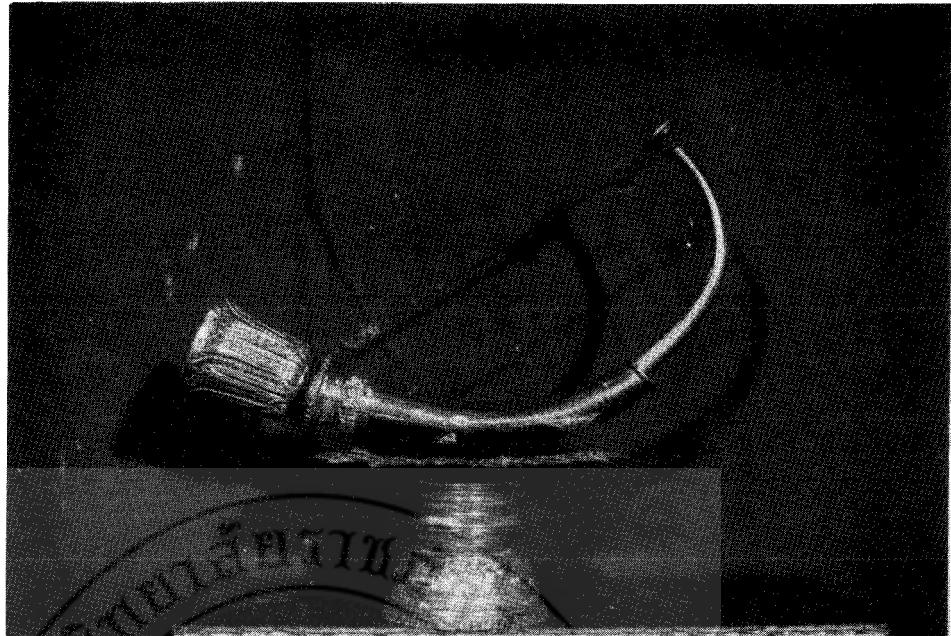
หลักที่ 97 ศิลารักษ์วัดพระ บรมธาตุชัยนาท

บรรทัดที่ 11 - 13 กล่าวว่า

"...พระวัสสา เทษสังขยาได้
เดือนหนึ่งแล้วปิดฉัตรลงมาถึงบัว
กลุ่ม เป็นกอง 5330 กลีบ จำปา
เป็นกอง 27 ข้าวบิลเป็นกอง 2543
ปิดองค์ระฆังเป็นกอง 4390..."

บรรทัดที่ 46 - 53 กล่าวว่า

"...พระมหาชาติวันหนึ่ง และ
ตอนแต่งเครื่องสักการบูชา และ
ราชวัติฉัตรลงดอกไม้ได้เทียนมี
ประการต่าง ๆ โขน หนัง ละคอน

แลยอนมา ในปีกุนเอกสารเดือน 6 เพียง
และพระมหาพุทธสรเป็นอธิการ
เป็นประธานซักชวนพระสงฆ์ทั้ง
ปวงและสับปุรุษทั้งปวง มาตบแต่ง
เครื่องสักการบูชา ราชวัติฉัตรลง
ดอกไม้ได้เทียนและทำการ
ฉลองสมโภชพระมหาธาตุหัว
เมืองชัยนาทบูรี..."

หลักที่ 102 ศิลารักษ์ภูษา ไกรลากส่วนชัย ในพระบรม มหาราชวัง พ.ศ. 1922

ศิลารักษ์หลักนี้บ้างครั้ง
เรียกกันว่า ศิลารักษ์ปานางคำเยี่ย
กล่าวถึงพิธีฉลองหลังจากที่
ปานางคำเยี่ยสร้างพระพุทธรูป^๖
ถวายวัดและนิมนต์พระสงฆ์เทศนา
พร้อมกับมีดันตรีประโภม ซึ่งมีพิน
แตร สังข โดยปราภภอยู่ใน
บรรทัดที่ 33 - 36 ว่า...

"...แล้วจึงหาภิกษุสงฆ์
เดรานุเกรทั้งเมือง หน้าคนมาให้ว
วันหนึ่งในอาวาสอังคากลังหัน
ฉลองโอยทานไตรจีวรและลงค์
บริหารถัวสรรสอดดับพระธรรม

ทั้งเศษชาติ อันໄเพเราะหนักหนา
หา...พาทายพินแตรสังขพัลลุ..."

หลักที่ 106 ศิลารักษ์วัดช้าง ล้อม พ.ศ. 1927

บรรทัดที่ 27 - 31 ด้านที่ 2
กล่าวถึงภัยหลังจากการ
ประดิษฐานพระพุทธปฐม การ
สร้างหอพระปฐมกรรມและการ
ปลูกดันพระศรีมหาโพธิ์ ยังมีการ
บำเพ็ญกุศล สร้างถาวรวัตถุอื่น ๆ
ถวายให้พระพุทธศาสนา ที่สำคัญ
เครื่องดันตรีก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีการ
สร้างถวายให้เป็นถาวรวัตถุด้วยไม้
ว่าจะเป็นฆ้อง กลอง แตร สังข
แตเรขาความ ซึ่งกล่าวไว้ว่า...

"...หนึ่ง ๐ เต้าปูนอันหนึ่ง ๐
สอง อันหนึ่ง ประทีป ๐ ตืนเทียน ๐
ประชูป ๐ กระดึง ๐ ให้ดินไส้ดอกไม้ ๐
ไวกุนเรือนหนึ่งแต่งหุ่งจันพระเจ้า
๐ พาทายคู่หนึ่ง ให้ข้าสองเรือนตี
บำเรอแก่พระเจ้า ๐ ฆ้องสองอัน
กลองสามอัน ๐ คู่หนึ่ง ๐ แตร สังข
เข้าความแต่ให้ไว้ถวายแก่พระเจ้า

แล้วบัวเมียนบัวชหลาน บัวช้า 0 และ..."

หลักที่ 107 ศิลารักษ์วัดบางสุนก พ.ศ. 1882

บรรทัดที่ 11 - 17 กล่าวถึงพิธีหล่อพระพุทธรูปของพุทธศาสนา ในพิธีจะมีเด่นด้วยประโภมประกอบมีการใช้กลองตีถวายเป็นพุทธบูชาด้วย ซึ่งกล่าวไว้ว่า...

"...ลูกขุนมูลนายไพร่ไทย ทั้งชาวแม่ชาวเจ้าทั้งหลายพิมพ์รูปพระด้วยเหี้ยกด้วยดินได้มีเนื้อพันร้อยแปด พระราศตุ้นหนึ่ง พระงาสองหั้งขันหมายเงิน ขันหมายทอง จังลงรอบ ขอบด้วยเสียงพาทย์ เสียงกลอง และขันข่าวตอก ดูกไม่ได้เทียนธูป จันทร์ (น้ำ) มันหอมค่อมตน..."

หลักที่ 118 ศิลารักษ์กบ่ออีกา

ด้านที่ 2 บทที่ 5 กล่าวว่า

"ณ สมัยซึ่งกำหนดโดยเสียงดนตรี (7) แก้ว (9) และอากาศ (0) ...ท่านก็ได้สร้าง (ศิวลิงค์) องค์นี้และน้อมถวายเครื่องสักการ...แต่ (พระผู้เป็นเจ้า) องค์นั้น"

หลักที่ 121 - 122 จารึก 2 หลักบนเสาหินขอนอ.บึงบังชัย จ.นครราชสีมา

คำแปลด้าน ก. และด้าน ข. กล่าวว่า“(ด้าน ก. จารึกภาษาสันสกฤตชั่วรุต บรรทัดที่ 10 เป็นปัญหาเรื่องหาร่วงอารมิก คือ คนทำสวน หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในอาราม บรรทัดที่ 11 กล่าวถึงเครื่องดนตรี บรรทัดที่ 13 กล่าวถึง “สโตตกะ” คือ คำอุทานที่

เปล่งออกมากเป็นท่านองเสียงเพลง”

"(ด้าน ข. บรรทัดที่ 12 - 18) กล่าวว่า...โวทิ พระมหาธิราช ขวัดจารีสีเครื่องหอมฟ้อนสัมฤทธิ์ 3 ในสังข์ 2 ใน หั้งหมดนี้ถวายแด่พระกรรมเตงอัญ"

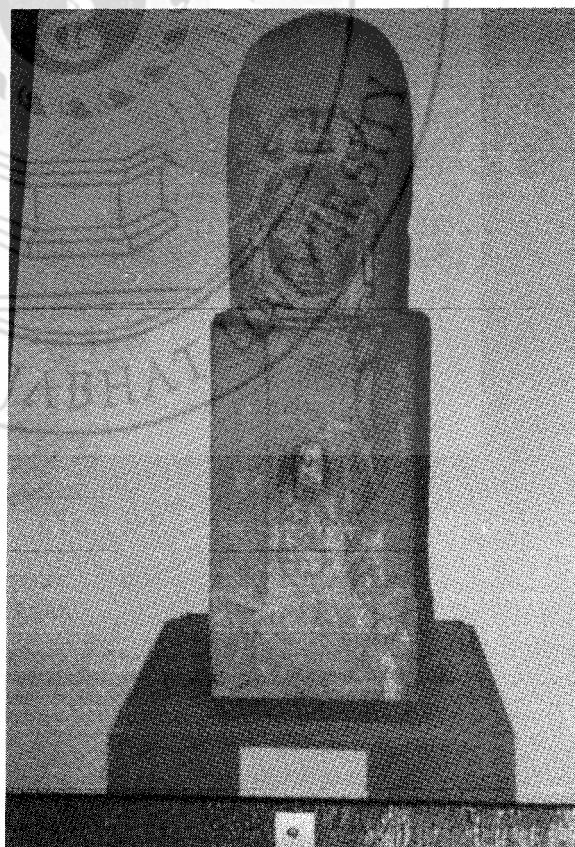
ต่อจากนี้ผู้เขียนขอนำเสนอสาระจากดนตรีที่ปรากฏอยู่ในหนังสือประชุมศิลารักษ์ภาคที่ 5 ซึ่งเป็นการประมวลจริยาอักษรไทย ภาพลายเส้น จำหลักบนแผ่นดิน เกี่ยวกับเรื่องชาดกต่างๆ ในชาดก ห้าร้อยชาติที่ประดับไว้ในเจดีย์วัดศรีชุมสุโขทัย ซึ่งผู้เขียนหยิบยกเฉพาะตอนที่มีเรื่องราวสาระทางดุนตรีเพียงอย่างเดียว โดยจะมีหั้งหมด 6 ตอน ซึ่งเรื่องต่างๆ ในหนังสือมิได้บอกหมายเลขอ้างอิง หลักไว้ แต่จะบอกถึงหมายเลข

เป็นลำดับแผ่นที่ไว้ ในที่นี้ผู้อ่านอาจจะมีข้อสงสัยว่าเป็นเนื้อหาที่ไม่ต่อเนื่องกัน แต่ความเป็นจริงแล้วผู้เขียนนำเนื้อหาสาระโดยยึดจากลำดับของหนังสือเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้เพื่อสะดวกต่อการทำผู้อ่านที่ต้องการจะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมโดยตรงจากหนังสือต้นฉบับได้โดยง่าย มีการกล่าวไว้ตามลำดับดังนี้

กัญญาหาริชาดก (แผ่นที่ 17)

ในคำอธิบายได้กล่าวว่า

"ในกาลล่วงนานนานแล้ว พระเจ้ากรุงพาราณสีมีพระนามว่า พระมหาทัตต์ เสด็จประพาสพระราชอุทيانพร้อมด้วยบริวารหมู่ใหญ่ ทรงเพลินพระทัยอยู่ด้วยดอกไม้ผลไม้ เสด็จสัญจรอยู่ ณ ที่นั้น ได้ กอดพระเนตรเห็นหญิงผู้หนึ่งขับร้องไปพลาڠเก็บพืชนไปพลาڠ ณ ระหว่างไฟรสมณฑลใกล้พระราช

อุทัยาน ก็มีใจปิดพันธ์ได้เสด็จอยู่ร่วมด้วย”

อาหารทุสกชาดก (แผ่นที่ 58)

ในคำอธิบายกล่าวว่า

“ในอดีตการครั้งเมื่อพระเจ้าพรหมทัตต์ทรงราชย์อยู่ในพระนครพาราณสี ชาวเมืองได้โฆษณาการเล่นนักขัตฤกษ์กันในพระนคร ผู้งประชากรุกภัณหน้าจำเดิมแต่กาลได้ยินเสียงเกรีประโคมนักขัตฤกษ์ ก็พากันเอิกเกริกเที่ยวเล่นการนักขัตฤกษ์ไปมา...”

ทุเมฆชาดก (แผ่นที่ 62)

“ในอดีตการ ครั้งเมื่อพระเจ้าพรหมทัตต์ทรงราชย์ในพระนครพาราณสี พระโพธิสัตว์เข้าได้ถือเอาปฏิสนธิในครรภ์แห่งพระอัครมหาศีของพระราชาเจ้านั้น เมื่อพระโพธิสัตว์ประสูติแล้วถึงวันที่จะถวายพระนามช瓦พระครทรงหลายจังพากันถวายพระนามว่าพระพรหมทัตต์กุมา

พระพรหมทัตต์กุมาเมื่อพระชนมายุได้ 16 พรรษา เสด็จไปทรงศึกษาศิลปศาสตร์ในเมืองตักกศิลา บรรรูซึ่งได้รับแต่สัมภาระและสำเร็จฐานแห่งวิชา 18 ประการ ครั้นกาลภายหลังมาสมเด็จพระบิดากรุงราชธานีที่อุปราชาแก่พระโพธิสัตว์”

ผู้อ่านจะสังเกตเห็นว่า ทรงศึกษาศิลปศาสตร์ 18 ประการ ซึ่ง 1 ใน 18 จะต้องศึกษาวิชาตนต์ ขับร้อง พ่อนรำ อยู่ด้วยซึ่งเป็นลำดับที่ 8 คือคันธพศาสตร์ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้ในศิลาจารึกหลักที่ 69

ข้างต้นแล้ว

ตอนท้ายของเรื่องยังมีการกล่าวถึงเรื่องราวของตนต์อิกเล็กน้อยซึ่งกล่าวว่า “...ฝ่ายอามาตย์ทั้งหลายได้ฟังพระราชพระโพธิสัตว์แล้วก็รับพระราชบัญชาไว้สาڑุเทวแล้วจึงยังคงให้นำเอกสารของเกรีไปเที่ยวตีป่าวร้องในพระนครพาราณสีตลอดที่ประมาณ 12 โยชน์ ตั้งแต่ผู้คนได้พากันฟังคำอชาญาป่าวร้องด้วยกลองชัย จะได้มีผู้หนึ่งผู้ใดสามารถทุศึกกรรมแม้แต่ข้อหนึ่ง มาทว่าสักคนเดียว ก็หาไม่...”

จุลชนกชาดก (แผ่นที่ 64)

“ได้กล่าวถึงตนต์ขับร้องว่า

“...กalanนพระนางสิริลีเทวตรัสเรียกสตรีผู้สนิทเจื้อร้อยเหล่านี้มารับสั่งว่า พวกราไม่ได้เห็นพระราชของเรางท煌หลายนานถ่วงมากได้สืเดือนแล้ว วันนี้เราทั้งหลายจักເฝ้าพระองค์ ท่านทั้งหลายพึงตกแต่งด้วยเครื่องอัลกการหั้งปวงแล้วแสดงเยื่องกรายด้วยกิริยาอาการแล้วรำเงิงเพ็ดทูล ขับร้องอย่างเสรีเป็นต้นตามกำลัง แล้วพยาภยมผูกพระองค์ไว้ด้วยเครื่องผูก คือ กิเลส พระนางสิริลีตักแต่ประดับพระองค์แล้วขึ้นสู่ปราสาทด้วยสตรีเหล่านั้น ด้วยทรงคิดว่าจักເฝ้าพระราชา แม้ทอดพระเนตรเห็นพระราชาเสด็จลงอยู่ ก็ทรงจำไม่ได้ ทราบพระราชาประทับอยู่ในที่ควรส่วนหนึ่งด้วยทรงสำคัญว่าบรรพชิตนี้จักเป็นพระบัวเจกพุทธเจ้ามาถวายโواทพระราชา”

เกรวิวทกชาดก (แผ่นที่ 71)

หัวข้อของเรื่องมีการแปลคำว่ารากเป็นภาษาไทยปัจจุบันว่า

“...เกรวิวทกชาดก ๐ โพธิสัตว์ตีกลองแล... ผู้งข้าศึกวิตกหนึ่นเป็นคำราม (เก้า)”

ส่วนในเนื้อเรื่องย่อ มีคำอธิบายเกี่ยวกับการตีกลองว่า

“...ในอดีตสมัย ครั้งพระเจ้าพรหมทัตต์เสวยราชสมบัติ ณ กรุงพาราณสี พระโพธิสัตว์ได้อุบัติบังเกิดในตรากลคนตีกลองอยู่ ณ บ้านตำบลหนึ่ง วันหนึ่งพระโพธิสัตว์ได้ทราบว่า ที่เมืองพาราณสีมีการนักขัตฤกษ์ จึงคิดว่า เราชักกลองไปตีที่มนฑลซึ่งมีการเล่นมหรสพ ได้เงินมาแล้วมาเลี้ยงบุตรภรรยา คิดแล้วก็พาบุตรไปสู่ที่ซึ่งมีการเล่นมหรสพนั้น ตีกลองได้ทรัพย์เป็นอันมากแล้วนำมากทางบ้านของตน ครั้นมาถึงกลางปีชั่งโจรซ่องสุมอยู่ จึงห้ามบุตรผู้ตีกลองไม่หยุดหย่อนว่า เจ้าอย่าตีกลองไม่หยุดหย่อนเช่นนั้น จงตีกลองให้เป็นจังหวะดุจตีกลองแห่งน้ำเส้นจะนั้น เมื่อบุตรพระโพธิสัตว์ห้ามอยู่มิเชื่อฟัง พุดว่าฉันจะตีกลองให้ใจกลัวหนีไป แล้วตีกลองกระหน้ำใหญ่ไม่หยุดหย่อนที่แรกใจได้ยินเสียงกลองที่ตีไม่หยุดหย่อนไม่เป็นจังหวะเช่นนั้นก็รู้ได้ว่ามิใช่เสียงกลองแห่งเสด็จ จึงพากันกลับมาดูเห็นคนแต่สองคนเช่นนั้นก็พากันโนบยดีแต่ซึ่งทรัพย์ไปเสียทั้งหมด พระโพธิสัตว์พุดว่าเราได้ทรัพย์มาด้วยความเหนื่อยยากเจ้ามาตีกลองไม่หยุดหย่อนไม่เป็นจังหวะเช่นนี้จึงได้ถึงความลำบากแล้วน้ำหายทรัพย์ ครั้นพุดดังนี้แล้ว

ກລ່າວພະຄາດວ່າ

ຮມ ຮມ ນາຕີຮມ
ອຕີນຸດີ ຫີ ປາບກໍ

ຮນຸແຕນ ຫີ ສຕ ລຖນ
ອຕີນຸແຕນ ນາສີຕ

ຄວາມໃນພະຄາດນີ້ວ່າ ເຈົ້າ
ຈະຕຶກລອງເງິນທີ່ເກີດ ແຕ່ອ່າຍ໌ທີ່ໄຫ້
ມາກເກີນໄປ ເພຣະກາຣຕຶກລອງມາກ
ເກີນໄປ ຍ່ອມເປັນຄວາມເສີຍຫຍ່າ
ແກ້ຈິງທຽມຢັນບ້ອຍກ່າປັນທີ່ເຮົາ
ໄດ້ມາ ກີ່ເພຣະອາຕີກາຣຕຶກລອງ
ທຽມຢືນຫຍ່າໄປກີ່ດ້ວຍອາຕີກາຣຕຶກ
ລອງຈຸນລ່ວງສ່ວນ

ສັ້ນອັມຊາດກ (ແຜ່ນທີ່ 77)

ຫ້ວຂ້ອເຮືອງມີກາຣແປລຄໍາ
ຈາກກີ່ເປັນພາສາໄທຢັນຈຸບັນວ່າ

“ສັ້ນຊາດກ ໂພຣີສັດວ ເກີດ
ໃນຕະກູລຄນເປົ້າສັ້ນທີ່ໃຫ້ຫວັນນິດາ
ທີ່ສັດວ”

ສ່ວນໃນເນື້ອເຮືອງຍ່ອ ກລ່າວຄື່ງ
ກາຣເປົ້າສັ້ນ ອັນເປັນເຄື່ອງດົນຕີ
ໂປຣາວວ່າ “ໃນອົດກາລ່ວງແລ້ວນານ
ຄັ້ງເມື່ອພຣະເຈົ້າພຣະທັດ໌ທຽງ
ຄຽບຄອງຮາສສມບັດຍູ່ ໃນ ພຣະ
ນຄພາຣານສີ ພຣະໂພຣີສັດວເກີດໃນ
ຕະກູລຄນເປົ້າສັ້ນຕະກູລທີ່ ເມື່ອ
ມີກາຣເລັ່ນນັກຂ້າຕຸກໜີ້ຍ່າງ
ເອິກເກີກກີກກັ້ນທີ່ພຣະນຄພາຣານສີ
ພຣະໂພຣີສັດວໄດ້ພາບົດໄປເປົ້າສັ້ນ
ໄດ້ທຽມຢັນຈະກັບມາບ້ານ ຄັ້ນ
ມາຄື່ງດົງໂຈຮ່ອງສຸມຍູ່ ຈຶ່ງທັນ
ບົດຜູ້ເປົ້າສັ້ນໄມ້ຂາດເສີຍ ບົດ
ກັບຜູ້ວ່າຂ້າຈະເປົ້າສັ້ນໃຫ້ໂຈຮ່ອງ
ຫລືກໜີໄປ ແລ້ວກີ່ເປົ້າສັ້ນທັງຄື ຖໍ່
ໄມ້ຂາດເສີຍ ໂຈຣໄດ້ຍືນເສີຍສັງໜີ້
ພາກນາມໂບຍດີແລ້ວແຢ່ງຊີງເອ
ທຽມຢັນໄປ ພຣະໂພຣີສັດວໄດ້ຕັດສ

ກາຜິດພະຄາດວ່າ

ຮມ ຮມ ນາຕີຮມ
ອຕີນຸດີ ຫີ ປາບກໍ

ຮນຸແຕນ ອົບືດຕາ ໄກຄາ
ເຕ ຕາໂດ ວິ່ນິ່ນົມ

ຄວາມວ່າ “ທ່ານຈະເປົ້າສັ້ນທີ່
ຈະເປົ້າເກີດ ແຕ່ອ່າຍ໌ເປົ້າໃໝ່ມາກເກີນ
ປະມາລ ເພຣະວ່າກາຣເປົ້າສັ້ນ
ເກີນໄປຢ່ອມເປັນເຫດຸໃຫ້ເສື່ອມເສີຍ
ຈົງຍູ່ໂຄກທຽມທັງຫລາຍທີ່ເຮົາໄດ້
ມາກີ່ດ້ວຍອາຕີກາຣເປົ້າສັ້ນ ແຕ່ກາຣ
ເປົ້າສັ້ນມາກເກີນໄປ ຍ່ອມເປັນເຫດຸ
ໃຫ້ທຽມຢັນຫຍ່າ”

ຫລັກທີ່ 131 ຈາກກີ່ໃນພຣະວິທາຮ
ພຣະໂລກນາດ

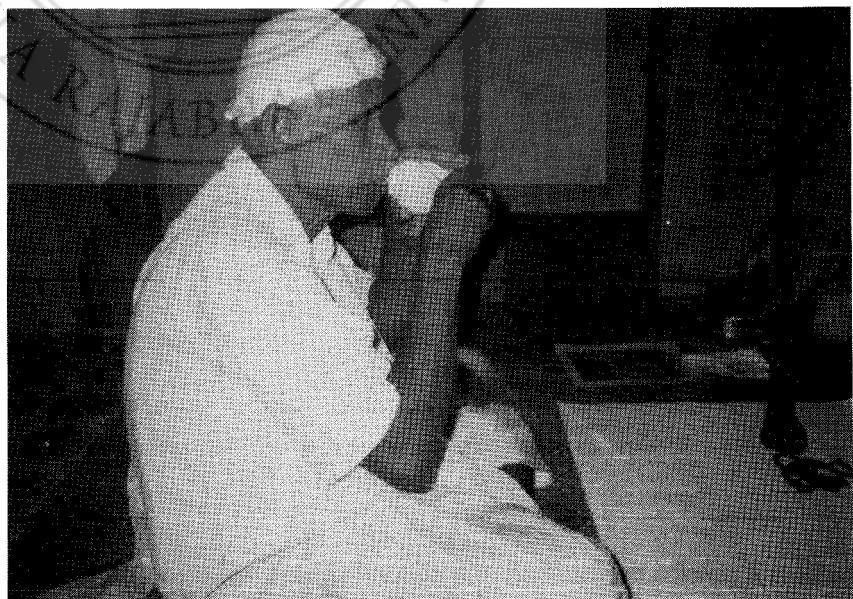
ຄໍາຈາກກີ່ກລ່າວຄື່ງເຮືອງຮາວ
ທາງດົນຕີແລ້ວກາຣລະເລ່ນຕ່າງ ຈ
ໃນຕອນທີ່ 6, 23, 24, 25 ແລະ 27 ວ່າ

“6. ຈຶ່ງໃຫ້ຂັກະລວພຣະພູທ
ປົງມາກາຣຄຣີສຣຣເພຍ້ອນໜໍາຮຸດຮັບ
ມາແຕ່ກ່ຽວເກົ່າເຂົ້າວາງບນຮາກໄດ້
ຄຸກຖຸກໜີ້ ປະໂຄມໜັ້ງກລອງແຕຣ
ສັ້ນທີ່ດູຍາງດົນຕີປີພາທຍ໌ ເສດຈ
ທຽມວາງອົງກອງ ອົງນາດ ອົງເຈີນ ກ່ອ

ຮາກ ຂ້າຫຼອງຖຸລືພະນາກທັງປະວົງ
ຮະດົກກັ່ນກ່ອດານ ກວ້າງແປດວາດີທີ່
ບັນຈຸຈົງເຊີງພຣະນມຮາດຸແລລວລອງ
ພຣະເຊີວແກ້ວອົງຄົນນີ້ ພຣະເຊີວ
ທອງອົງຄົນນີ້ ພຣະເຊີວນາກອົງຄົນ
ນີ້ນີ້

“23... ພຣະສົງໝົງຮັບສາຫຼຸ
ພຣ້ອມກັນປະໂຄມດູຍາງດົນຕີ
ແຕຣສັ້ນທີ່ຈັກກລອງສັນໄປດ້ວຍ
ສຽກສໍາເນົ່າງກີກກັ້ນໂກລາຫລພຣະ
ສັ້ນຮັບພຣະຮາທານ ແລ້ວໄປສຽງ
ນ້ຳຄອງໄຕຮົມມາສວດພຣະພູທ
ມນົດເພົາເຍັນວັນລະພັນຮູປ່
ປຣນິບັດພຣະສົງໝົງຈັນເຊົາເພັນສາມ
ວັນພັນຮູປ່ຄວາຍກະຈາດທຸກອົງຄົນ ໄກ
ມີພຣະຮົມເທັນນາບອກອານີສົງໝົງ
ທຸກວັນແລ້ວປຣນິບັດພຣະສົງໝົງ”

“24... ຄຣັກຫາທຳດອກໄມ້
ເພັນບູ້ຫຼາພຣະວັດນີ້ໄຕຮົມຈັນເຊົ້າທັງ
ເຈດວັນເປັນພຣະສົງໝົງທັງກ່ຽວຂ້ອງສືບສື່
ຮູປ່ ດວຍຜ້າສັບນຸກອົງຄົນດ້ວຍ
ບາຕຣເໜີກໜີ້ພຣະສົງໝົງໄມ້ມີຄຣອງ
ແລ້ວ ດວຍພຣະຈາດເສື່ອວ່າມອງເທົ່າ
ຮູປ່ເຖິ່ນໄມ້ເທົ່າດ້ວຍ ແລ້ວໄຫ້ຕັ້ງໂຮງ
ນ້ຳທານເລື່ອງສຣະໜີ້ພຣະໜະນະ

อนาคตประชาธิรัฐทั้งปวงและมี
โขนอุโมงโรงไฟอยู่ หุ่นละครอนมอยู่
สำราษบามครุ่ม คุลารีไม่ปรบไม่ไก่”

“25... จิวจีนญูวนหกคะแนน
เม็นได้สวดลดดับป่วงรำแพน นอน
หอกดานโดยพ่อแก้วแลมวย เพลา
กลางคืนประดับไปด้วยประทีปแก้ว
ระย়ากแก้ว โคมพวง โคมรายแล
ดอกไม้รุ่งสว่างไปทั่วอารมณ์แล้วให้
มีหนังคืนละเก้าโรงมีดอกไม้ไว้
เพลิงคืนละสองร้อย พุ มะราห
ใหญ่แปดริ้ว พลุ ประทัด
พเนียงดอกไม้ม้า ดอกไม้กະถาง
ดอกไม้กอลต่างต่างแลมังกรพ่อแก้ว
ญูวนรำโคอม”

“27... ทำเครื่องโขนโรง
โขนเครื่องเล่นเบดเสร็จ พระราชน
กานการมะไหร่สพ แล้ววายระย়া
แก้วโคอมแก้วบูชาไว้ ในพระ
อารมณ์เป็นเงินในการลงพันเก้า
ร้อยสามสิบชั้งสี่ สำลึงเข้ากันทั้ง
สร้างเป็นพระราชทรัพย์ห้าพัน
แปดร้อยสิบเบดชั้ง ครั้นเสร็จการ
ฉลองพระอารามแล้วพาหยหลังทรง
พระกรุณาให้อัญเชิญพระพุทธ
ปฏิมาการหั้งสอง ซึ่งสติดยืนพระ
วิหารฝ่ายทักษิณทิศ”

หลักที่ 166 Jarvis กันแน่นหิน อ่อน

กล่าวถึงมหรสพ การฉ
เล่นต่าง ๆ ในบรรทัดที่ 4 - 6
และบรรทัดที่ 17 - 19 ว่า

“ทำการฉลองเฉลิม
ประยุร่วงศะธาราม มหรสพ
เอนกนาม มะนะเกียงประกดกัน
พเนียง เหล็กจะคึกขาน โฆษณา
นานสมั้นผัน รำบัญระเบิด
อันตรายชี้พประชาหlays เลื่องชือ

ระบือเกียรติ เกริกฟุงขอขายลั่น
เล่าบรรยาย อัญชัวฟ้าแลราชรี”

“เป็นที่ร่รถูกถึง มหากรรมนุ
กิจการ เฉลิมยศเจริญนาน แต่
สมเด็จเจ้าพระยาเพื่อห้าม นักลง
เล่น ดอกไม้เลิงให้บริชา ว่าเหล็ก
เป็นเนต้า ทางให้ร้อนดำเนินเพล้น
เป็นที่คืนนึงเนื่องพระคุณเนื่องอونก
นันต์ ของสมเด็จดำรงธรรม แก่ผู้มี
กตัญญูฯ”

หลักที่ 176 Jarvis ในพระวิหาร พระเหลือ

กล่าวถึงการเล่นละคร และ
เพลงต่าง ๆ ในบรรทัดที่ 15 - 16 ว่า

“แล่มงานเล่นละครเพลงแล
อื่น ๆ บันดาซึ่งมีอยู่ในแขวงเมือง
พิเศษโล้าย เวลากลางคืนมีหนัง
มีดอกไม้...ต่าง ๆ กำหนดสามวัน
สามคืนเสรจการสมโภช ทรงพระ
ราชอุทิศส่วนพระราชกุศลนี้ให้แก่
เทพدامนุช...”

หลักที่ 183 Jarvis กันแน่นหิน อ่อน

กล่าวถึงมหรสพสมโภช ซึ่ง
ผู้เขียนคิดว่าถ้ามีมหรสพก็จะต้อง^{มี}มีเดนตรี การแสดง การฉเล่นเข้า
มาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ

“ศักจุลศักราช 1263 เสด็จ
พระราชนำเนินนานมัสการพระ
พุทธชินราช ณ วัดพระศรีรัตน
มหาธาตุ ทรงปิดทองถวายให้ใหม่ทั่ว
ทั้งพระองค์ และทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการ
มหรสพสมโภชแล้วจัดการตั้งพระ
ราชพิธีที่จะหล่อพระพุทธชินราช
ขึ้นใหม่ ณ พระวิหารวัดพระศรี

“รัตนมหาธาตุพระสงฆ์สุดพระ
พุทธมนต์ 30 รูป”

หลักที่ 186 Jarvis ที่ผนังพระ อุโบสถวัดนิเวศธรรมประวัติ

กล่าวถึงขบวนแห่และกลอง
ชนา ในตอนที่ 7 และ 17 ว่า

“7... ที่ตะพานฉนวน ผั่ง
ເກາະข้างตัวนัตกริมลำน้ำใหญ่
แล้วตั้งกระบวนแห่เบกเชิญพระ
พุทธชันถุณธรรมรโนภาคขึ้นพระ
ยานุมาศ พระธรรมพระคัมภีร์
ไตรยปีฎึกขึ้นเสสี่ยงแปลง รูปพระ
มหาสาวกขึ้นเสสี่ยงโถง พร้อม
ด้วยเครื่องสูบกลองชนาคู่แห่ แห่
แต่ฉนวนน้ำไปโดยทางน่าพระ
อุโบสถ เชิญพระพุทธชันถุณ
ธรรมรโนภาค ขึ้นประดิษฐานเป็น^{เป็น}
ประธานในพระอุโบสถ”

“17... เทียนรอบพระอาราม
3 วัน และมีการໂหรสพสมโภช
การเล่นเต้นรำครบทุกสิ่งแล้วตั้น
กัลปพฤกษ์ทั้งท่านและทรงโปรด
กัลปพฤกษ์ และฉลากต่าง ๆ
เป็นมหาพระบูชาตั้งแต่ ณ วัน
พุทธสบดีขึ้นสิบสี่ค่ำ จนถึง ณ วัน
อาทิตย์ แรมสองค่ำเดือนสี่ รวมสี่
วันสี่ราตรีเป็นเสรจการพระราช
กุศลมหาธรรมพุทธทิรัตนบูชาฯ”

หลักที่ 190 Jarvis ที่ผนังพระ อุโบสถวัดนิเวศธรรมประวัติ

กล่าวถึงวิธีการขันตอน ใน
การตีระฆัง ในบรรทัดที่ 1 - 18 ว่า

“ระฆัง 3 ใบ戴上 ใบเล็ก
สำหรับดีเป็นที่สังเกตเวลาพระ
สงฆ์จะลงสวดมนต์ในโบสถ เช้าเย็น
วันละ 2 เวลา เสมอไป ระฆังใบกลาง

งสำหรับตีเวลาเข้ามืด เวลาตีวัน ตกดินแลเวลาค่าในวันอัฐมี ชาตุลสี บรรณรศี ปักษีบท ซึ่งเป็นวันพระ สงฆ์จะทำอุโบสถกรรม ใบใหญ่ สำหรับตีในวันอัฐมีชาตุลสี บรรณรศี ปักษีบท ซึ่งเป็นอุโบสถธรรมสวะ ตามปักขคณนาในเวลาเข้า เมื่อ พระสงฆ์จะลงเทศโนเบต ถ้าเวลา บ่ายเมื่อจະเทศอีกคราวหนึ่ง เพื่อ ให้ราษฎรได้ยินในที่ใกล้มีการ ทำบุญใหญ่ มี วิสาขบูชา 4 วัน มากบูชาวันหนึ่ง ถ้ามีคนพอดีได้ 3 ใบ ก็ให้ตีทั้ง 3 ใบ ตามที่จะว่าต่อ ไปข้างล่างนี้ ผู้ที่จะตีระฆังให้พึง กำหนดว่า ถ้าจะตีระฆังเวลาพระ สงฆ์จะลงสวดมนต์ เช้าก็ดีเย็นค่ำ ก็ดีให้ชักระฆังเดือนเสียคราวหนึ่ง ก่อนน่าเวลาที่จะลงสวดมนต์ครึ่ง ชั่วโมง แล้วจึงให้ชักอยู่ดีเป็นระยะ ๆ ให้ได้ 3 คราว เป็นเวลาพระสงฆ์ ลงสวดมนต์ ใบกลางในวันอุโบสถ ซึ่งพระสงฆ์จะสวดปักษีโมกข์ ใน เวลาค่าให้ชักระฆังเดือนคราวหนึ่ง แล้วชักอีกสามคราว เมื่อnoonอย่าง ระฆังสวดมนต์ทุกวัน ถ้าจะชัก เวลาจวนรุ่งและเวลาพระอาทิตย์ตก ให้ชักเป็นระยะ 3 คราวทั้ง 2 เวลา ไม่ต้องเดือนล่วงหน้า ใบใหญ่จะ ชักในวันธรรมสware เวลาเข้า - บ่าย ให้ชักเดือนน่าคราวหนึ่ง แล้วชัก อีกสามครั้งเมื่อnoonหนึ่งระฆัง ใบ เล็กทั้ง 2 เวลา แต่ถ้าเวลาบ่ายให้ เดิมชักเมื่อเทศจบอีกคราวหนึ่ง วิสาขบูชา และมาบูชา ถ้ามีคน พอดีให้ชักทั้ง 3 ใบเล็กนั้น คือใบใหญ่ แล้วใบกลางใบเล็ก ให้ลับกันใบ เดือนคราวหนึ่งแล้วชักอีก 3 คราว เมื่อnoonระฆังใบเล็ก แต่ให้ชักระฆัง อยู่หนาน ๆ กว่าวันปกติสักหน่อย หนึ่ง ถ้าคนไม่พอชักทั้ง 3 ใบ จะ

ชักแต่ใบใหญ่เมื่อnoonวันธรรมสware หนึ่งทั้ง เวลาเข้า - ค่ำ ก็ได้"

หลักที่ 225 Jarvis บนหินอ่อน
ชีง เป็น คำ จา ริ ก ก า ร
ปฏิสังขรณ์วัดประมัยิกาวาส

กล่าวถึงเรื่องรวมทางด้านตรี และการแสดงต่าง ๆ ในด้านที่ 3 บรรทัดที่ 31 - 34 ว่า

“จึงได้ตั้งกระบวนการแห่งราช วรดิษฐ์ เรือเอกใชยทรงพระบรม ราชดุลจั่หนี เรือศรีทรงพระธรรม คัมภีร์ พระไตรยปีภูก 4 ลำ เรือ ศรีบันทุกฝ่ายไตรยฉลองลำหนึ่ง เรือดัง 3 คู่ เรือข้าราชการ 50 ลำ

กับเรือราชภาร มีศรีทามาเข้า กระบวนการแห่งเป็นอันมาก มีพิณพาทย์ 2 สำรับ กลองแขก 2 สำรับ แหงน ไป ตา น ล า แม น น า ถ ี ง ว ั ด ประมัยิกาวาส เชิญพระบรมราชดุ ขี นไปตั้งพักไว้ในพระอุโบสถ เชิญ คัมภีร์พระไตรยปีภูก”

ด้านที่ 4 บรรทัดที่ 18 - 20 กล่าวถึงการละเล่นต่าง ๆ ว่า

“ขึ้น 13 ค่ำ ไปจนวันแรก ค่ำหนึ่ง รวม 20 กัณฑ์และโปรด เกล้าฯ ให้มีการมหรศพ โขน หุ่น วิว ละคร มองุรำ และไม้ล้อย ภูวนหก การเล่นเด้นรำต่าง ๆ ตั้ง

ต้นกัลปพฤกษ์ กิ่งท่านวันละ 4 ต้น ทรงรายผลกัลปพฤกษ์ ฉลากของมี ราคาเป็นอันมาก เวลาท่ามหั้นนำ จ่อจุดดอกไม้”

หลักที่ 230 Jarvis บนหินอ่อน ที่ผนังพระอุโบสถ วัดประมัย ยิกาวาส ซึ่งเป็นคำโคลงในบทที่ 22 กล่าวว่า

“มหาศพครบเครื่องพ่อน
ประจำงาน

ใบหนุ่นละคราขาน
พาทษ์ช่อง

มองยุ่ร่วงบำบัด
จำ沃ด เอกເຍ

ครีนคุกอกก้มีก้อม
ຈະບສັນກາຣນລອງຍຸ”

หลักที่ 246 Jarvis หินอ่อนໄຕ
ปราสาthonu สวารีย์ พระเจ้าสูก
ເຮືອ ພຣອງຄົ່ງເຈົ້າປະໄພພຣຣນ
ພິລາສ ໃນສູສານວັດຈາບພີ້ຫ
ດຳບລເສາຊີ້ງຊ້າ ເຊີມພຣະນຄຣ
ກຽງເທັມຫານຄຣ ກລ່ວຖື່ງກາຣ
ປະໂຄມດົນຕີ ກາຣະເລັ່ນ ເປັນ
ໝໍາສຶກຕ່ອງກຸລ ວ່າ

“ດລປະປະກອບໃນກາລ ເດືອນ
ໜຶ່ງ 4 ວາມເມືອງຄໍ 8 ປະກາຣ ຄື່ອ
ເວັນຈາກຢ່າສັດວ່າ 1 ເວັນຈາກລັກທຽມຍໍ
ທ່ານຜູ້ອື່ນ 1 ເວັນຈາກຮມເປັນ
ໝໍາສຶກແກ່ພຣມຈົ່ງຍື້ນມີເວັນຈາກເສພ
ເມີນຫຼັມ 1 ເວັນຈາກກລ່ວປດ 1
ເວັນຈາກດື່ມສູຮາແລມຮຍ 1 ເວັນຈາກ
ບຣິໂກຄໂກໜີນວິກາລ ຄື່ອ ຕັ້ງແຕ່
ເທິງແລ້ວໄປ 1 ເວັນຈາກຝອນຮໍາຂັບ
ຮ້ອງ ປະໂຄມດົນຕີ ດູກາຣເລັ່ນເປັນ
ໝໍາສຶກຫຼັກຕ່ອແໜ່ງກຸລ ແລ້ວທຽມ
ປະດັບຕົກແຕ່ງກາຍດ້ວຍຮະເບີຍນ
ດອກໄຟ້ຂອງໜອມເຄື່ອງທາ 1 ເວັນ

ຈາກທີ່ນອນສູງທີ່ນອນໃໝ່ 1 ຊື່
ສາຫຼຸ້ນສາມາການຮັກຈາວັນຄື່ນໜຶ່ງ”

หลักที่ 282 Jarvis บนหินอ่อน
ໃນພຣະວິຫາຣພຣະນວັດປ່າ
ໄມກົງ ດຳບລປ່າໄມກົງ ຂໍາເກວ
ປ່າໄມກົງ ຈັງວັດອ່າງທອງ ກລ່ວ
ຖື່ງເຮືອງຮາວກາງດົນຕີວ່າ

“ເຊື້ອກໃໝ່ໄສຮອກຮ້ອຍ
ເຮື່ອກກະສັນ

ກວ້ານຂ່ອ້ຍລອພັນຫັນ
ຍື້ດຍື້

ລວດທັນຮັງພັດວັນ
ພວງເພີມ

ໂໂທໂທນປະໂຄມອື່ອ
ລາກເລັ້ມປະໂຄມໄປ

ສັຫຼຸງຢາອາຄື້ຕິພຣ້ອມ
ທຸກສາການ

ກລອງຮັບດັນຕົງບຶງກາຣ
ເຮົ້ວ

ມ້າພ່ອກອປະສາງ
ເຂອງຍຸດ

ເສີຍອັດອື່ອຄື່ນໜຶ່ງອື່ອ
ອາຈັກອັນໄຟນ”

หลักที่ 286 Jarvis ກວັດນູ້ພາຣາມ

ດ້ານທີ່ 1 ບຣທັດທີ່ 18
ກລ່ວຖື່ງເຮືອງສັງໝົງວ່າ

“...ໃນເມືອງສູໂຫ້ຍ ພຣະຫຼຸ
ເຈົ້າ.....ມີພຣຣນຕັ້ງສັງໝົງ...”

ແລະດ້ານທີ່ 2 ກລ່ວຖື່ງສັງໝົງ
ເຊັ່ນເດີຍກັນວ່າ

“...ສ່ວນພຣະຫຼຸອື່ອກສອງອົງຄໍ
ກີໄດ້ນຳມາຈາກເກາະສົງຫລ່ມເມື່ອນ
ກັນຄື່ອ ອົງຄໍທີ່ນີ້ຂະດກລາງມີສີດັງ

ແກ້ວຜລືກແລະດັງສັງໝົງທີ່ຂັດແລ້ວ...”

หลักที่ 302 Jarvis ພຣະຍາສອງ
ແຄວ ກລ່ວຖື່ງແຕຣວ່າ

“ວິສາຂະຍາມແຕຣ ເນື່ອຄໍ
ເຈົ້າເໜືອຫຮວ...”

ຕ່ອງຈາກນີ້ຜູ້ເຂົ້ານຳເສັນອ
ສາຮະເຮືອງຮາວກາງດົນຕີທີ່ປຣກງູ
ອູຢູໃນ Jarvis ທີ່ພບໃນປະເທດໄກຍ
ນອກເໜືອຈາກທີ່ໄດ້ກລ່ວໄວ້ຂ້າງດັນ
ໂດຍທີ່ອັຕີຍຂ້ອມຈາກໜັງສືອຈາຣິກ
ໃນປະເທດໄກຍເລັ່ນທີ່ 1 - 5 ຊຶ່ງ
ຫອສຸດແໜ່ງຫາຕີ ກຣມສິລປາກຈັດ
ພິມພົມແພຣ ພທຣສັກຣາຊ 2529
ທັງນີ້ຈະຫຍືນຍົກເຮືອງຮາວກາງດົນຕີ
ເພີຍອຍ່າງເດືອນ ແລະຈຳນຳເສັນອ
ຕາມລຳດັບຂອງຈາຣິກຈາກໜັງສືອ
ເປັນເກັນທີ່ ໂດຍຈະໄມ່ກລ່ວໜ້າກັບ
ຕົລາຈາຣິກຫຼັກຕ່າງ ຖ້າ ທີ່ຜູ້ເຂົ້ານຳເຕີ
ນຳເສັນໄວ້ຂ້າງດັນແລ້ວນັ້ນ ຜູ້ອ່ານ
ລອງພິຈານາຮ່ວມໄປກັບຜູ້ເຂົ້ານຳດັ່ງນີ້

ຈາຣິກເຂົ້າວັງ

ກລ່ວວ່າ “ສມນັດຂອງວິຫາຣ
ຄື່ອ ກລອງສັມຖົທີ່ 4 ໃນ ດາດ 2 ໃນ
ສຽເຄະ 20 ແລະແກ່ນ 1 ແກ່ນ”

ຈາຣິກທິນຂອນ 1.

ດ້ານທີ່ 3 ບຣທັດ 1-5 ກລ່ວວ່າ
“ວຽກມານະ ຂວດ ສັງໝົງ...ຫຼຸດ່ວຍ
ກອງແດງ ຈາສໍາຫຽວໄສ່ກໍາຍານ...”

ຈາຣິກທິນຂອນ 2.

ກລ່ວຖື່ງເຮືອງດົນຕີ ໃນ
ບຣທັດທີ່ 11 ກລ່ວຖື່ງເຄື່ອງດົນຕີ
ບຣທັດທີ່ 13 ແລະກລ່ວຖື່ງ
“ສໂຕກະ” ຄື່ອ “ຄຳອຸທານທີ່ເປັ່ນ
ເສີຍອ່ອກມາເປັນທ່ານອອງເສີຍ
ເພັ່ນ”ດ້ວຍ

ด้านที่ 2 บรรทัด 12 – 16
กล่าวว่า "...โวทิ พรมสุธิระ^๔
ขาว ใจใส่เครื่องหอม ฟ้องสมกุฑี
๓ ใน สังข์ ๓ ใบ"

Jarvis ก้านราษฎร์

กล่าวว่า "...กุนทรีชนผู้ตั้ง^๕
อาณาจักรอนุราชปูรະ ได้มอบให้
พ่อลุงสินายะเป็นตัวแทนพร้อม
กับชาวเมือง (อนุราชปูรະ) ร่วมกัน
จัดพิธีขึ้บรอง พ่อนรำ (เพื่อ
เป็นการเฉลิมฉลองปูชนียวัตถุ)..."

Jarvis บ้านตาดทอง

กล่าวว่า "...(และได้บวจฯ)
เครื่องดนตรี นกร้อง ของหอมและ
ดอกไม้ อันสวยงามในกาลทั้งสาม
สำหรับบุชา..."

Jarvis เมืองเสมอ

ด้านที่ 1 กล่าวว่า...พระองค์
ทรงสนพระทัยเกี่ยวกับ (การละครบ)
ทั้งภายในและภายนอก ดังนั้นจึง^๖
ตกลงพระทัยแสดงละครด้วย
พระองค์เอง (สวยงามกุศล นาฏเก)

โดยการตั้งสำนักกลอนออกมารอย่าง
สด ๆ ..."

Jarvis กอบมุง

ด้านที่ 3 กล่าวว่า "...ให้น้ำ ๑
ปรัสตะแก่งผุงชนที่มาเที่ยวงาน
มหรสพ..."

Jarvis สต็อกก็อกอม ๒.

ด้านที่ 3 กล่าวว่า "...สตรีผู้^๗
เลือเลิศด้วยเครื่องประดับ ๑๐๐ คน
พร้อมทั้งช่างสตรีและนางท้า สีพิน
๑๐๐ คน พร้อมทั้งช่างลุ่ยทึ่งดงตาม^๘
และมีเสียงเพware เครื่องดนตรี ๕๐
อย่างอันมีจีนและกลองเป็นต้น..."

Jarvis ศาลเจ้าเมืองลบุรี

กล่าวว่า "...พระในเมืองละโว^๙
ซึ่งมีนางระบำบันนักร้องเพลง
ข้าพเจ้ากัลปนาหงส์ระนำ ๑ คน
นักร้อง ๑ คน นักดีด ๑ คน นักสี ๑
คน ทำการรับใช้ของพระกัมรแดง
อัญเชิร์บรม瓦สุเทพทุกวัน..."

Jarvis ปราสาทพินพระวิหาร ๒.

ด้านที่ 1 กล่าวว่า

"ภาควัตบาทกัมรแดง อัญต
คุรุศรีทิวารบันฑิตได้ชุดสระแล้ว
ให้เชื่อว่า สรวศรีทิวาร ในสถานที่
ของกัมรแดงชุดศรีกัพเรศวร
สร้างอาศรม ถวายทาสชาหยาหยุ่ง
ไว้ที่นั้น ถวายหมู่บ้านมัชym เทศ
และหมู่บ้านดังกาล ซึ่งได้ถวายไว้
อีกเป็นส่วนหนึ่ง (ภาคนย) และ^{๑๐}
ถวายทาสชาหยาสหญิงไว้เป็น^{๑๑}
จำนวนมากพร้อมทั้งถวายทั้ง
สิ่งของตามบัญชีซึ่งมีรายชื่อดังต่อ^{๑๒}
ไปนี้ คือ ข้าวสาร น้ำมัน เสื้อผ้า^{๑๓}
เทียน นูป เครื่องกระยา น้ำสรง ระบำ^{๑๔}
จำเรียง ผู้เล่นดนตรี เครื่องลูปไล^{๑๕}
ดอกไม้สำหรับบำเรอเป็นประจำ^{๑๖}

ส่วนกัมรแดงชุดศรีศิริศรีศวร
(ได้รับการถวาย?) เมืองพะนุรະแหง
ภาควัตบาทกัมรแดง อัญตคุรุศรีทิว
ารบันฑิต ได้สร้างกัมรแดงชุด
ผู้ฟ้อนรำ ซึ่งทำจากทองคำ.
พระกัมรแดง อัญตถวายหมู่บ้านอี
ศวรคราม หมู่บ้านศัมภุคราม หมู่
บ้านภาคราม ชุดสระไว้ทุก ๆ หมู่
บ้าน และทุก ๆ อาศรมน์ด้วย ถวาย

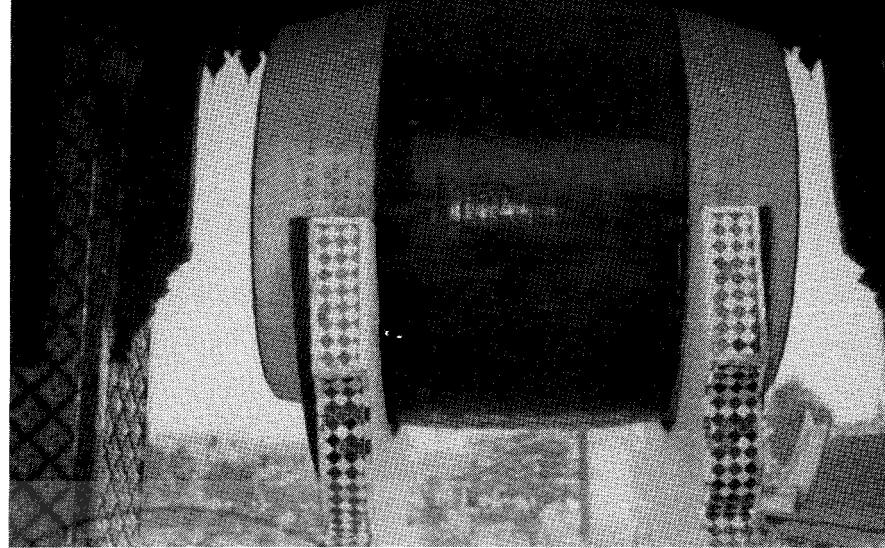
ກາສາຍซື່ງມີຮາຍຂຶ້ອຕ່ອໄປນີ້ ຄືອ
ໜ້າວສາຣ ນໍາມັນ ເສື່ອຜ້າ ເທິຍິນ ຫຼຸບ
ເຄື່ອງກະຮາຍ ນ້ຳສຽງ ຮະບ່າ ຈຳເຮີຍ
ຜູ້ເລັ່ນດົນຕີ ເຄື່ອງລູບໄລ້ ດອກໄມ້
ສໍາຫັບນໍາເຮົວເປັນປະຈຳກັບພົນ...

ດ້ານທີ 2 ກລ່າວວ່າ

“ສໍາຫັບກົມາຮ່າງຕະຫຼາດແທ່ງ
ຄົວປຸ່ຽນທັນເກີນ ຊຶ່ງຍູ້ໄກລ໌ເມືອງ
ພະນຸກະນັງ (ທ່ານ) ໄດ້ກວາຍໝູ່
ບ້ານຈະຮັງ ໝູ່ບ້ານດວງເຊີງ ໝູ່
ບ້ານຂະໂຈມ ແລະ ຫຼຸດສະສົ່ງອາຄະນຸ
ຄວາຍຖາສາຍຖາສາຫຼົງໄວ້ເປັນ
ຈຳນວນນາກ ຄວາຍທັນທີ່ກັ່ງປວງ
ແລະ ຄວາຍສິ່ງຂອງທີ່ຕ້ອງກຳຍູ້ເປັນ
ປະຈຳຄື່ອງຮະບ່າ ຈຳເຮີຍຜູ້ເລັ່ນດົນຕີ
ໜ້າວສາຣ ນໍາມັນ ເສື່ອຜ້າ ເທິຍິນ ຫຼຸບ
ເຄື່ອງກະຮາຍ ນ້ຳສຽງ ນໍາມັນຍາງ 4
ໜີ້ນີ້ ເຄື່ອງບູ້ຈາກ ເຄື່ອງລູບໄລ້ ດອກ
ໄມ້ ແລະ ກັບພົນທີ່ຄວາຍອີກ ມີໜົມອົກອງ
ແຫວນປະຕັບດ້ວຍຮັດນະ ພານ ດ້ວຍ
ກະໂຄນ ຂ້າງ ມ້າ ຮັງ ຈັດຕະ ທຸນສາຍ
ຄົນໂກ...ກຸນຕົກາ ໝົກກະກະ...ແລະ
ເຄື່ອງນຸ່ງໜ່ານັ້ນຈຳນວນໄມ້ໜົມດ
(ທ່ານ) ໄດ້ຄຸລຸມພະປະສາກ ພະ
ປັງກົດ ແລະ ພະຄູນ...ຄວາຍ
ທັກສິນາແຕ່ພະກົມາຮ່າງອັນຜູ້ເປັນຄຽງ
ພະກົມາຮ່າງອັນຜູ້ທຳກັນນ້າທີ່ແຕ່ລະ
ບັກໝັ້ນແໜ່ງພະສກາ ໂຂລຸ່ມວິຊ້ຍ
ທັກສິນາກົດນ້າກົດນ້າຍ ບຸຮຸ່ງນໍາເຮົວ
ສຕະບນໍາເຮົວ ຖ້ົງປວງ ແລະ ແກ່ຄົນທຸກ ຈົ່າ
ເຫັນ ເປັນປະຈຳທຸກປີ”

ຈາກວັດແດນເມືອງ 2

ກລ່າວວ່າ “...ໃຫ້ຄົນເມືອງຜູ້ໜີ້ນີ້
ຄົນສັງການກົງຜູ້ໜີ້ນີ້ໄປພຽງທຳກົມາສົນ
ກົກໄວ້ກົກໜີ້ນີ້ ພະເຈົກກົກໜີ້ນີ້ຮຍ
ເຂາໜາກກົດນ້າ ກກ (ຮຍ)...”

ຈາກວັດມຸຈຸສິນທາຮ່າມ 1

ກລ່າວວ່າ “...ຫອກລອງໄປເຖິງ
ແຄມນ້າຫ້ວຍໜ່ວງ 536 ວາ ແຕ່ແຄມ
ນ້າຫ້ວຍໜ່ວງໄປເຖິງທ່າເຮົວ 500 ວາ
ແຕ່ທ່າເຮົວໄປເຖິງທ່ານາຄືນຕອງ 400 ວາ
ແຕ່ທ່ານາຄືນຕອງໄປເຖິງທ່ານາຫອ
ກລອງ 521 ວາ...”

ຈາກວັດຜ້າຂາວ (ວັດສຸນທາຮ່າມ)

ກລ່າວວ່າ “11 ຖົກໝັ້ນໃນ 7
ຕົວ ພາດລື່ມແລ້ວ 2 ພິຫາ (ທີ່)”
ແລກລ່າວວ່າ “...ກົດລື່ມ ຕູດເຂົ້າ ແລ້ວ
ກ່ອເຈົດຢ່າງຈຸດພຸດພຸດເຈົ້າ” ຊຶ່ງ
ຄຳວ່າ “ຕູດເຂົ້າ” ເປັນກາຫາລ້ານແນ
ແປລ່ວ່າ ຍາມເປົ້າເຂົ້າຄວາຍຕອນເຂົ້າ
ດີອເວລາ 6.00 ນ. - 7.30 ນ.

ຈາກວັດມີເມືອງເຊີງ

ກລ່າວວ່າ “...ອອກ 8 ຄໍາ ເມື່ງ
ວັນອາທິຕິຍ໌ ຖ້າວັນເມື່ງໄລ້ ຍາມ
ກລອງງາຍ ຮຶກ 5 ຕົວ ເຈົ້າເມື່ງ
ເຊີງ 1 ລູກເຈົ້າ” ຄຳວ່າ “ກລອງງາຍ”
ແປລ່ວ່າ ຍາມຕືກລອງເຂົ້າຄື່ອງ ເວລາ
7.30 - 9.00 ນ.

ຈາກຮະນັກທີ່ສະໜັບສະໜັບ ພະຫາດຕູ້ແຂ່ແໜ້ງ

ກລ່າວວ່າ “...ຮາຍຄຽງ ສັນນ
ສັນນີ້ເສົາອໍານາດຍ໌ ປະຊານາຮາ
ພວກມັກກົດນ້າເຕັງໃຫຍ່ລູກນ້ຳໄວ

ຕືບູ້ພະໜັນຫາດູຈຸເຈົ້າ ດຽນ
5000 ພະວັສສານັ້ນ” ຊຶ່ງຄຳວ່າ
“ເຕັງ” ກາຫາລ້ານາ ແປລ່ວ່າ ຮະໜັ
ນ້ຳແອງ

ເຫັນທີ່ຜູ້ເຊີຍໄດ້ນໍາເສັນອ
ປະມວລຂອງສັງເກດ ຂົມູລ໌ຫລັກງານ
ທາງດຸຮັງຄວິທາທີ່ປຣກງູ່ຢູ່ໃນ
ສິລາຈາກົກຕ່ອສາຍຕາທ່ານຜູ້ອ່ານັ້ນ
ນັບເປັນເພີ່ງສ່ວນນ້ອຍ ເສົ່າເສີ່ຍາ
ໃນສະຮະເຮືອງຮາວຄວາມຮູ້ທາງດ້ານ
ດັນຕົວອັນປຣກງູ່ຢູ່ໃນຈາກົກຫົວ່າ
ສິລາຈາກົກ ຮ່ວມທີ່ເອກສາຣໂບຮານທີ່
ມີອູ່ມາກມາຍມາກາລ ຄົງຈະມີສ່ວນ
ຫ່ວຍໃຫ້ທ່ານຜູ້ອ່ານໄດ້ແນວທາງໃນ
ກາຮືກສາ ຢົກໂປ່ງ ເປັນຂົມລຸດ
ປະກາຍເປື້ອງດັນ ເພື່ອກາຮືນຈີ
ພິເຄຣະໜ໌ ຢົກໂທການຄັນຄວ້າ
ຕຶກຫາວິຈີ່ ວິຈາຮົນເອີກຕ່ອໄປ ແລະ
ຫວັງເປັນອ່າງຍິ່ງວ່າ ທ່ານຜູ້ອ່ານທີ່ມີ
ຄວາມຮັກ ມີຄວາມສົນໃຈໃນວັດນ໌ຮຽມ
ກາຮັດຕີ ຄົງຈະໄດ້ພົບ “ສາຣ”
ດ້ານວັດນ໌ຮຽມກາຮັດຕີ ທີ່ຍັງ
ປຣກງູ່ຢູ່ໃນສິລາຈາກົກຍ່າງ
ລະເອີ້ດລຶກສິ້ງ ອັນແສດງຄື່ງ
ເອກລັກໝັ້ນທາງວັດນ໌ຮຽມກາຮັດ
ດັນຕົວທີ່ສູງຄ່າຂອງชาຕີໄຫຍວາງ
ເປັນເອນກປະກາຍ ອ່າງນໍາເຊື່ອນມ
ກາຄຸມໃຈຕ່ອໄປຕ່ອງກາລ

บรรณาธิการ

สำนักงาน กองทุนฯ ถนนสุขุมวิท 700 บี. กรุงเทพ : โรงพิมพ์ครุสภากาดพร้าว, 2526.

เจม เอช ตับเบลลู ทอมป์สัน, มูลนิธิ อาจารย์ล้านนา ภาค 1 เล่ม 1 อาจารย์จังหวัดเชียงราย หน้า พะเยา แห่ง

กรุงเทพ:อมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ฟ จำกัด, 2534.

สำนักงานกุฎีจารย์, สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เจ้าคุณเจ้าพระยาฯ, สมเด็จฯ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมพระยาฯ สำนัก สมเด็จฯ พระบรมราชโภษ : องค์การค้าข่องครุสภากาด, 2525.

นายกรัฐมนตรี,สำนัก .คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและโบราณคดี
ประชุมศิลาราชวิถี ภาคที่ 1 เป็นอาจารย์ กรุงสุขุมวิทที่ได้พนักก่อน พ.ศ. 2467 กรุงเทพ:โรงพิมพ์
สำนักเลขานุการคณะกรรมการคุณธรรมนศรี, 2521.

.ประชุมศิลาราชวิถี ภาคที่ 2 อาจารย์ทวารวดี ศรีวิชัย ละไว ศาสตราจารย์ยอร์ช เชลเดอร์ ชำระแล้ว
แม่ล. พระนคร :ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิริวารพ, 2504.

.ประชุมศิลาราชวิถี ภาคที่ 3 ประมวลอาจารย์ที่พับในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาค
ตะวันออก และภาคกลางของประเทศไทย อันอาจารย์ด้วยอักษรและภาษาไทย, ขอม, มอง, นาลีสันสกฤต.
พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2508.

.ประชุมศิลาราชวิถี ภาคที่ 4 ประมวลอาจารย์ที่พับในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ภาคตะวันออก และภาคกลางของประเทศไทย อันอาจารย์ด้วยอักษรและภาษาไทย, ขอม, มอง, นาลีสันสกฤต.
พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2513.

.ประชุมศิลาราชวิถี ภาคที่ 5 ประมวลอาจารย์อักษรไทย ภาพลายเส้นจำหลัก บนแผ่นดินเก่าแก้บัน
เรื่องชาดกถา ๗ ในชาดกรรมาธิที่ประดับไว้ในเจดีย์วัดศรีชุม สุโขทัย. กรุงเทพ : โรงพิมพ์สำนัก ทำเนียบ
นายกรัฐมนตรี, 2515.

.ประชุมศิลาราชวิถี ภาคที่ 6 ตอนที่ 1 ประมวลอาจารย์สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ที่พับในภาคเหนือ
ภาคตะวันออก และภาคกลาง. ม.ป.ก. : โรงพิมพ์สำนักเลขานุการคณะกรรมการคุณธรรมนศรี, 2521.

.ประชุมศิลาราชวิถี ภาคที่ 7 ประมวลอาจารย์ที่พับในประเทศไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพ :
โรงพิมพ์ศักดิ์ไสภารพพิมพ์, 2535.

ประชากิจกรังสรรค์, พระยา. พงคาวดีร้อยบันทอนสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพ : คลังวิทยา, 2526.

พิพักษ์ คงช่วง. สารตระหง่านด้วยประกายอยู่ในศิลาราชวิถี. เพื่อนใจ. กรุงเทพ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

ราชบันดิตยสถาน.พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัณฑ์, 2539
ราชบัณฑิตยสถาน. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. คณาจารดกแลแบบอักษรอวิยักษ. พระนคร : โรงพิมพ์
มหากรุณาธิคุณวิทยาลัย, 2514.

ศิลป์ภาร, กรณ. การวิจัยเอกสารโบราณเมืองดัน. กรุงเทพ : กรณศิลป์ภาร, 2520.

.อาจารย์ในประเทศไทย เล่ม 1 อักษรปัลลวะ หลังปัลลวะ พุทธศตวรรษที่ 12 - 14 กรุงเทพ : โรงพิมพ์
ภาพพิมพ์, 2529.

.อาจารย์ในประเทศไทย เล่ม 2 อักษรปัลลวะ อักษรนมอยุ พุทธศตวรรษที่ 12 - 21 กรุงเทพ : โรงพิมพ์
ภาพพิมพ์, 2529.

.อาจารย์ในประเทศไทย เล่ม 3 อักษรขอม พุทธศตวรรษที่ 15 - 16 กรุงเทพ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2529.

.อาจารย์ในประเทศไทย เล่ม 4 อักษรขอม พุทธศตวรรษที่ 17 - 18 กรุงเทพ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2529.

.อาจารย์ในประเทศไทย เล่ม 5 อักษรธรรมและอักษรไทย พุทธศตวรรษที่ 19 - 24 กรุงเทพ : โรงพิมพ์
ภาพพิมพ์, 2529.